

CRÒNICA

Any Joan Fuster: balanç i prospectiva a Catalunya i al País Valencià. — *Res d'Homenatges, home! La hipocresia és una exigència que la virtut imposa al vici.* Aquest aforisme de Joan Fuster hauria de ser una de les condicions a complir, de manera estricta, rigorosa (cigarreta planiana) i fidel a l'any Joan Fuster. De fet, un dels problemes, però també dels reptes, que tenen aquestes commemoracions és, sens dubte, aconseguir fer-les innecessàries, de manera que no calgui cap efemèride institucional o acadèmica per a rellegir un autor, i més encara si es tracta de l'escriptor i intel·lectual més decisiu de la segona part del segle xx en la cultura catalana. L'objectiu hauria de ser aconseguir que la relectura de Fuster sigui permanent, com la seva lliçó.

Nascut a Sueca el 1922, Joan Fuster iniciava als anys quaranta, primer en poesia i poc més tard en Diaris i Assaig humanista, una de les obres intel·lectuals i assagístiques més influents del segle xx, que fixa els fonaments d'una de les principals propostes historicocrítiques de la literatura catalana, i es plantegen els reptes polítics de futur per als Països Catalans, tot resseguint la seva història unitària i diversa.

El 23 de novembre de 2022, aniversari i centenari del seu naixement, ens vam trobar en ple Any Fuster proclamat de manera solemne per les institucions. Cal subratllar el fet històric que la Generalitat Valenciana va prendre la iniciativa, i després tant la Generalitat de Catalunya com el Govern de les Illes Balears s'hi van sumar. Tres comissariats per un sol any Fuster, que va començar a Sueca amb un tort gairebé antifusterià, per la tria en el cas dels comissaris de l'any valencià del lema unamunià: *País, Paisatge, Paisanatge*, que va suscitar una polèmica veritablement erudita a les xarxes socials, arran del subratllat que hi va fer lúcidament Amadeu Viana. Potser algú hauria de donar-ne explicacions... La pregunta òbvia és: què en sortirà de l'any Fuster?, i ja comença a haver-hi un bon estol de respostes, com les que ha recollit Manuel Lillo al diari digital *Nosaltres la Veu*.

A l'hora de fer un balanç de l'Any Fuster, que va ser proclamat oficialment primer al País Valencià (Acadèmia Valenciana de la Llengua), comissariat per Francesc Pérez Moragón i Salvador Ortells; després a Catalunya (Institució de les Lletres Catalanes), comissariat per Enric Sòria; i les Illes Balears (Govern de les Illes Balears) comissariat per Fina Salord i Damià Pons, cal subratllar que han tingut ritmes i continguts i activitats de vegades molt diferents. En aquest balanç de l'any Fuster ens limitarem al cas valencià i català.

En primer lloc, cal destacar l'organització de dos grans congressos universitaris. El primer, organitzat pel Grup de Recerca de Literatura Comparada en l'Espai Intel·lectual Europeu de la Universitat de Barcelona en col·laboració amb el Museu d'Història de Barcelona, va tenir lloc fins i tot abans que la Institució de les Lletres Catalanes proclamés oficialment l'any Fuster, va ser el Simposi «Joan Fuster. Figura d'un segle», celebrat entre la Facultat de Filologia i ViHa Joana, amb la participació d'Enric Bou, Gustau Muñoz i Núria Cadenes, entre d'altres, continuació i comple-

ment del Simposi «Joan Fuster: Figura de Temps»¹ que havia tingut lloc el 2012, cinquantenari de l'edició de *Nosaltres, els valencians*, a la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona.

Entre el 28 de febrer i el 2 de març de 2022, va tenir lloc a la Universitat de València, repartit entre les facultats de Filologia, Geografia i Història (l'edifici que acollia els estudis de Filologia quan Joan Fuster hi va ser professor) i Ciències de l'Educació el «Congrés Internacional Joan Fuster»,² amb la participació, entre d'altres, de Carme Gregori, Oriol Ponsatí i Xavier Antich.

També a València, organitzada per la Càtedra Joan Fuster, el 14 de desembre de 2022 va tenir lloc a la Facultat de Filologia la Jornada «Vigència de Joan Fuster».

En l'àmbit internacional, entre el 27 i el 28 d'octubre de 2022 va tenir lloc a la Universitat París 8 el Seminari Gare de France IV: «Centenaire de Joan Fuster»,³ organitzat pel Grup de Recerca de Literatura Comparada en l'Espai Intel·lectual Europeu, amb la col·laboració de l'Institut Ramon Llull i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, amb conferències de Valèria Gaillard, Ester Pino i, entre d'altres, la rectora de la Universitat, Annick Allaigre.

Amb orientacions temàtiques diferents —cap congrés pot cobrir tot l'espectre amplíssim de l'obra fusteriana— la complementarietat d'aquestes dues activitats acadèmiques fa recordar aquell aforisme seu: «Entre tots ho farem tot».

També va haver-hi moltes altres activitats: a l'Ateneu Barcelonès, a Reus, a Lleida, a Tarragona, a València, a Girona, al Masnou, a Xàtiva, etc., que, per raons d'espai, no podem descriure en aquesta nota. És important que, d'aquestes activitats, en quedi alguna cosa més que un record oral o, potser, un vídeo; però tots aquests esforços haurien de concretar-se en la màxima expressió de la reflexió en humanitats: el llibre. De moment ha aparegut *Joan Fuster. Figura d'un segle* (Edicions UB); és d'esperar que la Càtedra Joan Fuster de la Universitat de València, que organitza cada any una jornada fusteriana que ha donat lloc a una magnífica col·lecció d'estudis col·lectius —el 2022 ha publicat *Joan Fuster i el periodisme*—, publiqui els texts del Congrés Internacional i de la darrera jornada.

En segon lloc, l'altre gran apartat que cal destacar és el de publicacions de i sobre Fuster. Fa una dècada, el 2012 ja va declarar-se, amb timidesa, un any Fuster, pels 50 anys de la publicació de *Nosaltres, els valencians*; aquell mateix any va aparèixer el segon lliurament de la nova *Obra completa*, que incloïa els volums segon (Assaig, I) i tercer (Assaig, II), a la col·lecció Clàssics Catalans, impulsada per Edicions 62 i la Universitat de València, a cura d'Antoni Furió i Josep Palàcios. Dos noms en qui confiar, aquesta vegada sí, que tindrem una *Obra completa* de Joan Fuster en edició crítica i publicada amb bon gust i rigor. A més a més, se n'han fet diverses noves edicions dels seus llibres de manera independent: entre d'altres, l'editorial 3i4 ha publicat *Escrits de combat. Diari 1952-1960 i Causar-se d'esperar*, a banda de la correspondència, a cura d'Antoni Furió, que ha arribat ja a gairebé als vint volums. En el capítol de reculls antològics, cal destacar *Joan Fuster. Figura d'assaig*, a cura d'Antoni Martí Monterde (Comanegra); *Fuster instantani* (3i4) i *L'assaig dispers* (Vincle), a cura de Josep Ballester, qui també ha editat *Joan Fuster. 77 poemes* (Pagès), *No prosa. Poemes entre el surrealisme i la ironia* (Saldonar). La Institució Alfons

1. «Joan Fuster. Figura d'un segle»: <<https://stel2.ub.edu/master-bcn-europa/activitats/simposi-joan-fuster-figura-dun-segle>>. [Consulta: 10 de febrer de 2023.]

«Joan Fuster: Figura de Temps»: <<https://stel2.ub.edu/master-bcn-europa/activitats/simposi-joan-fuster>>. [Consulta: 10 de febrer de 2023.]

Els llibres resultants d'aquests dos Simposis van publicar-se, l'any 2012 i 2022, respectivament, a Edicions de la Universitat de Barcelona.

2. «Simposi Internacional Joan Fuster»: <<https://espaijoanfuster.org/simposi-internacional-joan-fuster/>>. [Consulta: 11 de febrer de 2023.]

3. Séminaire Gare de France IV: «Centenaire de Joan Fuster»: <<https://stel2.ub.edu/espai-garedefrance/fr/seminaires>>. [Consulta: 11 de febrer de 2023.]

el Magnànim ha publicat la *Poesia Completa. 1945-1987*, en edició de Salvador Ortells. I pel que fa a nova bibliografia fusteriana, ha aparegut *Fuster i els mallorquins*, de Gabriel Ensenyat (3i4), que precisament va guanyar el premi Joan Fuster l'any anterior. També cal subratllar que, de manera freqüent, revistes com *Afers*, *Saó* o *L'Espill* han dedicat monogràfics a l'intel·lectual de Sueca; el 2022, *L'Espill* no podia faltar a la cita, amb el seu número 67.

En tercer lloc, entre el material híbrid —entre l'assaig, la biografia i les exposicions—, que sempre és molt necessari en tractar de grans escriptors en moviment, és necessari ressenyar els llibres biogràfics de Francesc Pérez Moragón i Salvador Ortells: *Joan Fuster i Sueca* (Edicions 96 i Espai Joan Fuster) i *D'un temps, d'un país (1922-1992)* (Magnànim), que s'anuncia com la biografia definitiva de Joan Fuster però que, vist el resultat, segur que no ho serà. I, a la Fundació Josep Pla de Palafrugell, fins al 7 de gener de 2023 hi va haver l'exposició «Josep Pla-Joan Fuster: Una conversa infinita», que l'any 2023 comença la seva itinerància viatjant a València.

També va més enllà de l'homenatge la traducció a l'anglès de *Judicis finals, Final Judgements* (Fum d'Estampa Press), a càrrec de Mary Ann Newmann, que se suma a les de *Diccionari per a ociosos, A Dictionary for the Idle* (Continuum) que Dominic Keown va publicar el mateix any de la seva mort, i la traducció francesa del mateix llibre, *Dictionnaire à l'usage des oisifs* (Anacharsis), traduït el 2014 per Jean-Marie Barberà. En castellà, Hurtado y Ortega ha publicat *Consejos, proverbios e insolencias*, traduït per Àngela Elena Palàcios i Rayo Verde *Sagitari*, en versió de Maria Rossich. Aquestes traduccions, absolutament plausibles, haurien de ser complementades per moltes més, especialment en francès, on és una llàstima que un pensador tan afí a la civilització francesa no sigui més conegut. I, més enllà de 2022, cal pensar en la continuïtat d'aquest llegat. Això ens situa ja l'any després de l'Any Fuster, que ha començat amb novetats bibliogràfiques fusterianes importants, com ara el llibre de Gustau Muñoz *Profeta de la raó. Sobre Joan Fuster* (Afers), que se suma a d'altres títols de natura fusteriana de la mateixa editorial. És una bona manera d'agafar impuls perquè la seva posteritat de paper sigui densa, extensa i fructífera.

Però precisament quan l'Any Joan Fuster ha acabat, és el moment de preguntar-se per a què ha servit, aquest centenari. Què s'hi ha fet? I, sobretot, què farà possible? Perquè, si una commemoració com aquesta no permet anar una mica més enllà de la mera celebració, degenerarà en un vulgar homenatge.

Antoni MARTÍ MONTERDE
Universitat de Barcelona

L'Any Joan Fuster a les Illes Balears. — La declaració institucional de l'Any Joan Fuster pel Govern de les Illes Balears el 31 de gener de 2022 es va sumar a les de la Generalitat Valenciana i la Generalitat de Catalunya per commemorar l'any del centenari del naixement d'aquest intel·lectual i escriptor de referència de la cultura catalana en tots els seus territoris. La vitalitat i la participació assolides són deutors de la col·laboració entusiasta d'una xarxa formada per les principals institucions polítiques (Govern de les Illes Balears, a través de la Direcció General de Política Lingüística de la Secretaria Autònoma d'Universitat, Recerca i Política Lingüística de la Conselleria de Fons Europeus, Universitat i Cultura, consells insulars i ajuntaments), acadèmiques (Universitat de les Illes Balears, Institut Menorquí d'Estudis, Institut d'Estudis Eivissencs, Delegació de l'Institut d'Estudis Catalans a Palma, Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Sebastià) i culturals (Obra Cultural Balear, Gremi de Llibreters de Mallorca, Ateneu de Maó, Cercle Artístic de Ciutadella, Biblioteca Municipal d'Eivissa, Teatre Principal de Palma, Teatre Principal de Maó, Teatre des Born de Ciutadella), a més dels intercanvis amb d'altres que completen tot el